

## Remissvar avseende betänkandet SOU 2025:54 – Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott

### Sammanfattning

Delegationen för migrationsstudier (Delmi) avstyrker huvuddelarna i förslaget till skärpt regelverk om utvisning på grund av brott. Flera av de föreslagna ändringarna står i riskzonen att strida mot EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden enligt FN:s konventioner och Europakonventionen. Särskilt allvarliga är bristerna vad avser proportionalitetsprincipen, skyddet för barn och hanteringen av verkställighetshinder. Därutöver kan det ifrågasättas om det är lämpligt att införa ytterligare skärpningar innan de kumulativa effekterna av nyligen genomförda och/eller föreslagna reformer har hunnit utvärderas. Delmi föreslår att en samlad konsekvensanalys görs av de olika reformerna på migrations- och straffrättsområdet, med särskilt fokus på praktiska effekter, resursbehov, rättsstatliga principer och förenligheten med Sveriges internationella förpliktelser.

### Proportionalitetsprincipen och verkställighetshinder

Proportionalitetsbedömningen enligt Europadomstolens praxis är komplex och kräver att flera faktorer beaktas, bland annat brottets allvar, vistelsetid i landet, individens familjeband och sociala nätverk samt barnets bästa. Denna helhetsbedömning är avgörande för att säkerställa att utvisningsbeslut inte kränker konventionsskyddade rättigheter. Det föreslagna regelverket riskerar att förskjuta balansen i denna bedömning. Genom att skärpa möjligheterna till utvisning utan att samtidigt säkerställa en djupgående och individuell prövning av proportionaliteten enligt artikel 8 i Europakonventionen, finns det en påtaglig risk att beslut fattas som inte uppfyller konventionens krav.

Delmi ställer sig tveksam till förslaget att behandla frågor om verkställighetshinder som fristående från själva utvisningsbeslutet. Principen om non-refoulement, som utgör en grundläggande folkrättslig princip innebär att ingen får sändas till ett land där det föreligger en reell risk för tortyr, omänsklig eller förnedrande behandling eller annan allvarlig kränkning. Denna princip måste beaktas i samtliga steg av processen, från själva utvisningsbeslutet till verkställigheten, och får inte skjutas upp till en senare, isolerad prövning. Att bortse från detta riskerar leda till rättsosäkra beslut och brott mot Sveriges internationella förpliktelser. Utredningen behandlar principen om non-refoulement och artikel 8 endast översiktligt, utan att genomföra någon fördjupad analys av konsekvenserna för rättssäkerhet, familjeliv eller individuell prövning. Det saknas därmed en systematisk konsekvensanalys av risken för att utvisningar kan komma att strida mot Europakonventionen.

Utredningens förslag att allmän domstol inte längre ska beakta verkställighetshinder vid prövningen av utvisning, i kombination med andra pågående lagförändringar, riskerar dessutom att skapa en rättslig limbo för personer som har dömts till utvisning men där utvisningen i praktiken inte kan verkställas. Delmis rapport *Det andra utanförskapet* (2024:2) visar att denna typ av limbo riskerar att skapa ett permanent skuggsamhälle där människor lever under svåra villkor, exploateras på arbetsmarknaden och hålls utanför det demokratiska samhället.

### **Åklagarplikt**

Utredningen föreslår att åklagare ska åläggas en skyldighet att framställa ett yrkande om utvisning så snart brottet är utvisningsgrundande. Delmis bedömning är att detta förslag riskerar att leda till en ökad belastning på rättsväsendet, då åklagare tvingas yrka på utvisning även i fall där det redan på förhand framstår som uppenbart att utvisning inte är en proportionerlig eller lämplig åtgärd. Det finns vidare en risk för att förslaget bidrar till beslut om utvisning i situationer där detta inte är förenligt med Sveriges internationella åtaganden, särskilt vad gäller rätten till privat- och familjeliv enligt Europakonventionen och principen om non-refoulement.

### **Behov av en samlad konsekvensanalys**

Utredningens förslag bör förstås i ljuset av att det för närvarande lämnas ett stort antal reformförslag inom migrationsområdet, många av dem med

potentiellt överlappande effekter. Trots detta görs ingen samlad konsekvensanalys eller helhetsbedömning av vad en implementering av dessa reformer skulle innebära i förhållande till varandra. I stället behandlas varje förslag enskilt, utan hänsyn till den samlade belastning eller rättsliga förskjutning som kan uppstå. Det har heller inte genomförts en långsiktig utvärdering av nyligen genomförda reformer. Detta är särskilt bekymmersamt eftersom flera av reformerna rör ingripande åtgärder som utvisning, återreseförbud och begränsningar av uppehållstillstånd.

Som exempel kan nämnas den kumulativa effekt som flera reformförslag riskerar att ha vad gäller konsekvenser för barn. I betänkandets avsnitt 12.5 anges att förslagen om skärpta regler för utvisning på grund av brott "i allmänhet förväntas få begränsade konsekvenser för barn", men att fler personer med barn i Sverige eller fler barn själva kan komma att utvisas (s. 419–421). Denna bedömning är dock alltför snäv, då den endast beaktar effekterna av det aktuella förslaget isolerat. I realiteten behandlas flera lagförslag parallellt, exempelvis om skärpta vandelskrav (SOU 2025:33), om nya regler för preskription av utvisningsbeslut, samt andra förslag som påverkar rätten till uppehållstillstånd och familjeåterförening. Dessa reformer kan samverka och förstärka varandras konsekvenser. Risker är att barn i ökad utsträckning separeras från sina föräldrar, tvingas lämna Sverige trots stark anknytning, eller själva drabbas av rättslig osäkerhet.

Delmi föreslår att en samlad konsekvensanalys görs av de olika reformer som föreslagits inom migrations- och straffrättsområdet, med särskilt fokus på praktiska effekter, resursbehov, rättsstatliga principer och förenligheten med Sveriges internationella förpliktelser. Det krävs ett helhetsperspektiv för att säkerställa en effektiv och rättssäker lagstiftning på området.

Detta remissvar har beslutats av ordförande Joakim Palme efter föredragning av utredningssekreterarna Pinar Aslan Akay och Suzanne Planchard.

Joakim Palme

Pinar Aslan Akay

Suzanne Planchard